

Lanovka s vápenkou

Dnes jsou vápencové lomy v Předmostí oblíbeným místem k procházkám. Ornitologové tu rádi monitorují hnízdicí ptáky a pro fotografy jsou lomy v Žernové vyhledávaným cílem zajímavých záběrů. Málokdo z mladší a střední generace však ví, že v těchto místech se těžil vápenec pro přerovskou vápenku, která byla uvedena do provozu v druhé polovině 19. století a vyráběla až do 80. let 20. století. Vápenka se nacházela v současné Polní ulici v průmyslovém areálu vedle nynějšího autoservisu. Po druhé světové válce vytěžený kámen z žernovských lomů přepravovala lanová dráha, která vedla z Předmostí až do vápenky v Polní ulici.

Vápenka stávala v dnešní Polní ulici. Akvarelovými barvami ji v roce 1926 namaloval František Švrdlík.

Vápenka patřila k nejstarším přerovským průmyslovým podnikům. Byla vystavěna v roce 1854 na pravém břehu Bečvy baronem Leopoldem von Heydebrand und der Lasa ze Slezska. Stavěl ji Alois Wenzel, její pozdější správce. V dobových dokumentech se uvádí, že vápenka měla dole v objemu 36 stop a 42 stop výšky, což je v přepočtu 11 m v objemu a 13 m na výšku, vycházíme-li z přepočtu, že jedna stopa je 0,316 m.

Vápenka stála osm tisíc zlatých

Při její stavbě se spotřebovalo 400 sáhů kamene, 20 tisíc cihel porcelánových a 15 tisíc obyčejných. Ve vápence byla poprvé využita runfordská pec. Vápenka stála osm tisíc zlatých a každý den vyrobila 200 měřic vápna. Jedna měřice rakouské duté míry činila 61,5 litru, to znamená, že denně vápenka vyrobila 123 hektolitrů vápna. Přimo ve vápence pracovalo 10 lidí a dalších 12 v lomu v Předmostí.

Roku 1911 vlastnili fabriku bratři Weberovi, nesla název První Olomoucká akciová továrna na stavivo a vápenka. Firma bratří Weberových, založená roku 1897, měla v roce 1915 dvaatřicet dělníků a vykazovala parní sílu 10 koňských sil.

V roce 1917 nabídla vápenku ke koupi přerovské akciové společnosti První moravská rolnická továrna akciová na soustředěná hnojiva a lučebniny, která se nacházela v bezprostřední blízkosti vápenky. Weberovi továrnu nabídli za 284 tisíc korun, za zásoby vápence, vozy, koňe a uhlí požadovali 46 tisíc korun.

Moravská agrární a průmyslová banka nabídla za 245 tisíc korun chemičce ke koupi také vápencovou skálu Žernová v Předmostí. Ta původně patřila velkostatku hraběte Magnise. Lučební závody získaly i pozemky okolo skály.

Zapomenutý Přerov

Ve vápence, která měla jednu kruhovou pec a dvě šachtové vysoké pece na pálení vápna, pracovalo 25 dělníků a po válce majitelé továrny přikoupili ještě lom v Sobíškách.

Vápnó z lomu v Žernové bylo čistě bílé, mastné a neobyčejně vydatné. Vápenec obsahoval až 99 procent uhličitanu vápenatého a byl výborným saturačním vápencem pro četné moravské cukrovary.

Vápenec přepravovala z lomu lanovka

V roce 1939 měla vápenka jednu kruhovou pec a dvě vysoké pece na pálení vápna, které za druhé světové války byly plně využity díky zvýšené poptávce po hnojivovém vápně. Ve válečných letech ve vápence proběhla částečná rekonstrukce a modernizace provozu. V roce 1943 dodala přerovská firma Belka výtah pro kruhovou pec vápenky a rekonstruovala se i kancelář mistra a sociální zařízení. Práce ve vápence a lomech byla plně obnovena v červnu 1945, kdy se započalo s elektrifikací lomů. Protože byl po válce nedostatek nákladních aut, padlo v roce 1946 rozhodnutí vystavit mezi lomem a vápenkou lanovku. Ta fungovala téměř třicet let, definitivně byla zrušena až v roce 1975. „Pamatuji se, že když jsme jezdili s rodiči do Olomouce, v Předměstí jsme projížděli pod lanovkou, kde se nám nad hlavami houpały vozíky s vápencem,“ zavzpomínal na konec šedesátých let Milošlav Flašar. Po znárodnění se vápenka stala součástí národního podniku Synthesia. Na schůzi ústřední národohospodářské komise KSČ v Praze padlo v červenci roku 1948 rozhodnutí, že přerovská vápenka bude od roku 1949 převedena do Moravskoslezských cementáren a vápenic. V roce 1956 došlo ke zbourání starého vysokého továrního komínu kruhové pece, v roce 1969 proběhla oprava lanovky z lomu Žernová a o šest let později byla zavedena automobilová přeprava pecních vápenců a štěrků z lomu Žernová do vlastní vápenky. Tím byla definitivně zrušena dosavadní přeprava lanovou drahou.

Lomy na Žernové byly po dlouhá léta vyhledávaným místem pro dobrodružné výpravy dětských part. „Vápenkové lomy byly naše rádiště, tam jsme coby děti pronikali vždy se zatajeným dechem. Provoz byl tehdy hlídáný závodní ozbrojenou stráží. V letech 1962 až 63 jsem v lomu pracoval, když jsem nebyl přijat na vysokou školu,“ podělil se o vzpomínky předměstský rodák Vladimír Puchalský. Pro mladé lidi to byla těžká práce, ale také škola života. „Postavu mně formovalo kladivo a vidle, nakládali jsme na tatrovky saturační vápenec pro cukrovar. Ale především si vážím, že jsem byl obklopen pestróu směsí lidí, kteří měli zdravé kritické názory. Byli to bývalí živnostníci, sedláci i inženýři. Po skončení odpolední směny jsme naslouchali rušeným rozhlasovým stanicím - BBC, Svobodná Evropa, Hlas Ameriky. A následující diskuse byly pro mě neopakovatelnou zkušeností,“ doplnil své vyprávění Puchalský.

V roce 1976 se vápenka roční výrobou 45 tisíc tun vápna, 14 tisíc tun satureovaných vápenců a 38 tisíc tun vápenecových štěrků řadila mezi největší závody v rámci hranické cementárny. Vápna, která se v podniku vyráběla, sloužila převážně hutnímu průmyslu. Kvůli špatnému technickému stavu obou šachtových pecí vedení cementáren ukončilo provoz v přerovském závodě a zrušené objekty vápenky předalo na jaře 1984 Agrochemickému podniku Přerov. Na konci téhož roku padlo rozhodnutí o odstranění většiny objektů staré vápenky.

Lanová dráha pro přepravu vápence z Žernové byla vystavěna v roce 1946 a v provozu byla do roku 1975. Na snímku je vozík lanovky při vjezdu do vykládací stanice vápenky

Zdroj: Přerovské listy (2018)